

Sammanfattning

Fråga om det har funnits laglig grund för avskedande av en kommunalt anställd boendestödsassistent på grund av dennes uppträdande mot en av vårdtagarna.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2003-06-18
StockholmDom nr 54/03
Mål nr B 6/02**KLAGANDE**

Göteborgs kommun, Stadsdelsförvaltningen Majorna, Box 12013,
402 41 GÖTEBORG
Ombud: förbundsjuristen Anna Lind, Svenska Kommunförbundet,
118 82 STOCKHOLM

MOTPART

M.H. i Göteborg
Ombud och rättshjälpsbiträde: advokaten Per Söderberg, Söderbergs
Advokatbyrå, Kungsporsplatsen 2, 411 10 GÖTEBORG

SAKEN

avskedande

ÖVERKLAGAD DOM

Göteborgs tingsrätts dom den 10 december 2001 i mål T 13407-00

Tingsrättens dom, se bilaga.

Göteborgs kommun har yrkat att Arbetsdomstolen, med ändring av tingsrättens dom, skall lämna den av M.H. vid tingsrätten förda talan i sin helhet utan bifall samt befria kommunen från skyldigheten att ersätta M.H:s rättegångskostnader vid tingsrätten och i stället förplikta honom att ersätta kommunen för dess rättegångskostnader vid tingsrätten med där yrkat belopp. För den händelse att Arbetsdomstolen skulle finna att det inte har förelegat laga grund för avskedande men väl saklig grund för uppsägning har kommunen i andra hand yrkat att det ekonomiska skadeståndet skall nedsättas så att det motsvarar lön under M.H:s uppsägningstid om sex månader med avdrag för uppburen sjukpenning, dvs. med de belopp som anges t.o.m. maj månad i punkt 1 i tingsrättens domslut.

M.H. har bestritt ändringsyrkandena.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Arbetsdomstolen.

Vid huvudförhandlingen i Arbetsdomstolen har förnyat förhör under sanningsförsäkran hållits med M.H. liksom förnyade vittnesförhör med T.K-P., A.E., K.W., A.J. och A-L.G.. Vittnesförhören vid tingsrätten med G.B., L.J. och O.H. har under huvudförhandlingen i Arbetsdomstolen förebringats genom uppspelning av tingsrättens bandupptagningar. Kommunen har även åberopat viss skriftlig bevisning.

Kommunen har vid huvudförhandlingen i Arbetsdomstolen frånfallit de omständigheter som behandlats i tingsrättens domskäl under rubrikerna "Påståendena om kränkningar av och hot mot arbetskamrater och vårdtagare samt om opålitlighet och misskötsel av arbetsuppgifterna" och "Särskilt om sexuella anspelningar och trakasserier". Kommunen har alltså slutligt bestämt sin talan så att den grundas på det händelseförlopp som beskrivs under rubriken "Händelsen den 20 oktober 1999" i tingsrättens domskäl. Parterna har till utveckling av sin talan i denna del i allt väsentligt anfört detsamma som finns nedtecknat i tingsrättens dom.

Kommunen har i Arbetsdomstolen dessutom gjort gällande följande. T.K-P. hade blivit ombedd av M.H. att tona ned sitt vittnesmål vid tingsrätten, och upplevde sig vara pressad vid huvudförhandlingen där. Efter huvudförhandlingen vid tingsrätten har T.K-P. enligt egen utsago utsatts för hot och trakasserier från M.H.. Han har hotat henne, erbjudit henne sexuella tjänster och vid något tillfälle erbjudit henne 10 000 kr för att hon skulle vittna till hans fördel. T.K-P. polisanmälde slutligen M.H. för trakasserier vilket föranledde att besöksförbud utfärdades. Motivet till beslutet om besöksförbud var att det på grund av särskilda omständigheter fanns risk för att M.H. kommer att begå brott mot, förfölja eller trakassera T.K-P.. Denna tillkommande omständighet skall läggas till grund för prövningen av om laga grund för avskedande förelegat eftersom den visar på M.H:s anmärkningsvärda förhållningssätt till sina klienter. Vad som förevarit inför och efter huvudförhandlingen i tingsrätten måste också påverka bedömningen av T.K-P:s vittnesmål där. Vidare bör beaktas att G.B. i ett polisförhör den 25 april 2002 har lämnat en helt annan och för M.H. mer graverande redogörelse för händelseförloppet den 20 oktober 1999 jämfört med den redogörelse som hon själv lämnade vid tingsrätten.

M.H. har i Arbetsdomstolen anfört följande. Han har inte trakasserat T.K-P. inför eller efter huvudförhandlingen i tingsrätten. T.K-P. har själv brutit mot det meddelade besöksförbudet genom att vid ett flertal tillfällen själv kontakta M.H. för att be om hjälp i olika ärenden. T.K-P. har också uppgett att hon ganska omedelbart efter att besöksförbudet meddelades ville häva detta och att polisanmälan mot M.H. skedde efter inrådan av kommunens ombud i den föreliggande tvisten.

Domskäl

Arbetsdomstolens bedömning i avskedandefrågan skall som kommunen slutligt bestämt sin talan grundas dels på vad kommunen anfört om händelser i samband med och efter huvudförhandlingen vid tingsrätten, dels på det händelseförlopp som inleddes med att M.H. och T.K-P. någon gång under hösten 1999 tillsammans besökte en veterinär.

Händelser inför och efter huvudförhandlingen vid tingsrätten

Kommunen har i denna del anfört i huvudsak att M.H. före huvudförhandlingen vid tingsrätten har hotat och trakasserat T.K-P. och även agerat på ett sådant sätt efter tingsrättens dom. M.H. har bestritt påståendena.

Utredningen består i denna del huvudsakligen av de uppgifter som M.H. och T.K-P. lämnat inför Arbetsdomstolen.

T.K-P. har uppgett bl.a. följande. Några månader efter förhandlingen vid tingsrätten polisanmälde hon M.H. på grund av att denne ringde henne flera gånger om dagen. M.H. har bett henne ändra hennes historia så att den skulle stämma överens med hans redogörelse i tingsrätten. Det är dessa omständigheter som ligger till grund för besöksförbudet. Hon har dock senare talat med polisen om att hon vill återta sin anmälan mot M.H..

M.H. har uppgett följande. Han har inte utövat någon påtryckning på T.K-P. inför huvudförhandlingen vid tingsrätten. Han har heller inte efter att han fått rätt i tingsrätten haft någon anledning att utöva påtryckning på T.K-P. för att hon skulle vittna till hans fördel. Påståendena i detta avseende är helt tagna ur luften. T.K-P. och han har haft ganska mycket kontakt efter att tingsrätten meddelade sin dom. Han har bl.a. hjälpt henne att flytta. Det har i lika stor omfattning varit T.K-P. som ringt till honom som det motsatta förhållandet.

Arbetsdomstolen kan konstatera att ord står mot ord om vad som har förekommit mellan M.H. och T.K-P. inför och efter huvudförhandlingen vid tingsrätten. Den närmare bakgrunden till det meddelade besöksförbudet har inte framkommit i målet. Det är mot denna bakgrund inte styrkt att M.H. inför eller efter huvudförhandlingen vid tingsrätten skulle ha betett sig mot T.K-P. på ett sätt som kan tillmätas betydelse för frågan om kommunen haft rätt att skilja honom från hans anställning.

Frågan i målet blir med det angivna ställningstagandet huruvida det händelseförlopp som kulminerade med att M.H. den 20 oktober 1999 ville få ersättning för att han lagt ut pengar för avlivandet av T.K-P:s katter har utgjort grund för avskedande eller i vart fall för uppsägning av M.H..

Veterinärbesöket

Kommunen har gjort gällande att M.H. på ett otillbörligt sätt påverkade T.K-P. i hennes beslut att avliva katterna och dessutom i strid med gällande riktlinjer i verksamheten lånade ut pengar till henne.

M.H. har inför Arbetsdomstolen förklarat att bakgrunden till beslutet om att avliva katterna var att dessa inte var rumsrena och att T.K-P. själv insåg att hon inte skulle kunna ha dem kvar. M.H. hjälpte henne därför att ta kontakt med en veterinär som han var bekant med och som kunde utföra avlivningen.

T.K-P. har i sitt vittnesmål sagt att M.H. inte pressade henne i frågan om avlivningen av katterna utan att det var hennes eget beslut att så skulle ske. Det står mot denna bakgrund klart att M.H. på detta stadium inte har handlat på ett klandervärt sätt i sin roll som boendestödsassistent.

När det gäller M.H:s utlåning av pengar till T.K-P. för veterinärkostnaden har T.K-P. i Arbetsdomstolen lämnat uppgifter som delvis skiljer sig från

dem hon lämnade vid tingsrätten. Vid tingsrätten uppgav T.K-P. att hon först sedan katterna hade avlivats gjorde klart för M.H. att hon inte hade några pengar att betala veterinären med. I Arbetsdomstolen har hon i stället uppgett att hon sade till M.H. att hon saknade pengar redan innan de gemensamt åkte till veterinären för att avliva katterna. M.H. har i denna del i Arbetsdomstolen vidhållit sin berättelse vid tingsrätten och därvid anført att han först efter det att katterna hade avlivats fick veta att T.K-P. inte kunde betala veterinären. Han har tillagt att han ansåg det vara lämpligt att själv lägga ut pengarna för att sedan när T.K-P. erhållit nästa pensionsutbetalning återfå beloppet från henne.

Det kan enligt domstolens mening inte anses vara styrkt att händelseförloppet varit ett annat än det som beskrivits av M.H.. Att han lade ut pengar för veterinärkostnaderna berodde alltså på att han önskade praktiskt lösa den situation som uppstod då T.K-P. sedan katterna avlivats förklarade att hon inte hade några pengar att betala veterinären med.

Att en boendestödsassistent lånar ut pengar till en vårdtagare som befinner sig i en beroendeställning gentemot honom är allmänt sett klart olämpligt. Det är dock tydligt att situationen i detta fall inte är helt jämförlig med den som föreligger vid ett regelrätt lån till en vårdtagare. Det hindrar inte att detta handlande av M.H. i och för sig var olämpligt. Omständigheterna är dock sådana att hans handlingssätt inte kan tillmätas någon nämnvärd betydelse för avskedandefrågan.

Händelsen den 20 oktober 1999

I denna del har kommunen anført att M.H. olovligen trängde in i T.K-P:s bostad och därefter, också detta mot hennes vilja, tog henne med till banken för att tvinga henne att visa att hon inte hade några pengar att betala tillbaka till honom.

T.K-P. har vid sitt vittnesförhör i Arbetsdomstolen i fråga om de i målet aktuella händelserna uppgett bl.a. följande. Den 20 oktober 1999 kom M.H. upp till hennes lägenhet och ville ha tillbaks pengarna. De hade från början kommit överens om att hon skulle betala tillbaka de pengar hon lånat för avlivningen av katterna den dagen men hade därefter överenskommit att återbetalningen skulle ske någon vecka senare. När M.H. tillsammans med G.B. kom till lägenheten var hon inte fullt påklädd. Hon öppnade dörren på glänt och M.H. och hon diskuterade frågan om återbetalning av pengarna. Hon talade om att hon ville vara i fred och stängde dörren. Vid tillfället var dörrhandtaget trasigt och lossnade på utsidan. M.H. lyckades dock öppna dörren med ett handtag eller skruvmejsel och gick in i lägenheten. Hon satt då i soffan och slängde en vas mot väggen bredvid M.H. för att markera att det inte var lämpligt att komma in i hennes bostad utan att först knacka eller ringa på dörrklockan. Hon var fortfarande inte fullt påklädd. Hon bad M.H. och G.B. att lämna lägenheten. M.H. tog då tag i hennes axlar och tog med henne ut i trapphuset. Hon fick sedan gå in och klä på sig för att mot sin vilja följa med till en bank i syfte att visa att hon inte hade några pengar. Medan hon klädde på sig stod M.H. lutad mot dörren så att hon inte skulle kunna

stänga den. Det var G.B. som föreslog att de skulle åka till en bank i Nordstan som hade öppet till kl. 19.00. När de kom fram till banken grät hon så häftigt att kassörskan frågade hur hon mådde. Hon anmälde inte händelsen till kommunen på grund av att M.H. gjorde klart för henne att ingen skulle tro henne. Hon talade dock med socialsekreteraren angående byte av kontaktperson efter händelsen men detta gav inget resultat.

M.H. har inför Arbetsdomstolen lämnat i huvudsak samma uppgifter som vid tingsrätten. Han har därvid anfört bl.a. följande. När han tillsammans med G.B. den 20 oktober 1999 gjorde ett rutinmässigt dagligt besök hos T.K-P. hade han även för avsikt att kräva tillbaka pengarna han lagt ut till veterinären. När de kom upp till T.K-P:s dörr fanns det inget handtag på utsidan. När han knackade på utan att få något svar från T.K-P. inifrån lägenheten blev de oroliga och han gick för att hämta ett dörrhandtag från kontoret. När de gick in i lägenheten var T.K-P. arg och upprörd och gick emot honom. Han tog tag i hennes axlar och bad henne lugna ner sig vilket hon också gjorde nästan omedelbart. Hon talade sedan om att hon inte hade några pengar att ge honom. Han bad henne då att bevisa detta på något sätt. Det var G.B. som föreslog att de skulle åka till ett bankkontor i Nordstan där T.K-P. kunde få ett kontoutdrag för att visa att hon inte hade några pengar. T.K-P. ville visa att hon talade sanning när hon sade att hon saknade pengar att betala tillbaka till honom. Det visade sig att hon faktiskt inte hade några pengar på kontot. De kom härefter överens om att T.K-P. i stället skulle betala tillbaka pengarna när hon fått nästa pensionsutbetalning. De körde härefter hem T.K-P. till hennes lägenhet och allt var sedan som vanligt mellan dem.

Arbetsdomstolen finner inte skäl att sätta de av T.K-P. i Arbetsdomstolen lämnade uppgifterna, som även i detta avseende skiljer sig något från dem hon lämnat vid tingsrätten, framför den redogörelse för händelseförloppet som lämnats av M.H.. Inte heller vad G.B. har berättat vid tingsrätten ger stöd för att händelseförloppet varit ett annat än det M.H. har uppgett. Att G.B. härefter enligt ett i domstolen företett protokoll från polisförhör har lämnat delvis andra uppgifter om händelsen bör inte inverka på bevisprövningen. M.H:s redogörelse rörande händelserna den 20 oktober 1999 skall således läggas till grund för bedömningen även i denna del av målet.

Det är enligt Arbetsdomstolens mening inte visat annat än att anledningen till att M.H. och G.B. beslutade sig för att ta sig in i T.K-P:s lägenhet den aktuella dagen var att de var oroliga för att något kunde ha hänt henne. Det kan under dessa omständigheter inte ses som anmärkningsvärt att M.H. när T.K-P. var upprörd tog tag i hennes axlar för att lugna ner henne, något som uppenbarligen också lyckades.

Vad som däremot framstår som olämpligt är att M.H., trots T.K-P:s upprördhet, tydligen ganska omedelbart tog upp frågan om återbetalning av de pengar han hade lagt ut till veterinären för avlivandet av katterna. Det finns framför allt anledning att se allvarligt på att M.H. härefter förmådde T.K-P. att följa med till en bank för att bevisa sitt påstående att hon saknade

medel för att återbetala lånet. I denna del har det lämnats delvis motstridiga uppgifter och det har därför inte blivit klarlagt hur det närmare gick till då T.K-P. följde med till banken tillsammans med de båda boendestöds-assistenterna. Även om det inte brukades något som skulle kunna beskrivas som fysiskt tvång står det dock klart att T.K-P. inte helt frivilligt följde med vid besöket på banken. Redan de uppgifter som är ostridiga i målet ger enligt domstolens mening stöd för bedömningen att det har varit fråga om ett beteende från M.H:s sida som varit klart olämpligt och omdömeslöst.

Har det förelegat laglig grund för avskedande eller uppsägning?

Enligt Arbetsdomstolens mening finns det anledning att se allvarligt på M.H:s beteende i samband med besöket på bankkontoret. Detta gäller inte minst mot bakgrund av att han tydligen handlade uteslutande i det rent privata syftet att få tillbaka de pengar som han hade lagt ut för T.K-P:s räkning. Även om han agerade omdömeslöst kan det dock inte anses ha varit fråga om ett handlande av sådant allvarligt slag att han därigenom kan anses ha grovt åsidosatt sina åligganden i anställningen. Arbetsdomstolen instämmer därför i tingsrättens bedömning att kommunen inte har haft rätt att skilja M.H. från anställningen genom avskedande.

Bedömningen av frågan om det hade förelegat saklig grund för uppsägning skall göras med delvis andra utgångspunkter än dem som gäller för avskedandefrågan. Vid bedömningen av uppsägningsfrågan kommer prövningen i högre grad att inriktas på de slutsatser om arbetstagarens fortsatta lämplighet för anställningen som kan dras av det som förekommit.

Som redan konstaterats finns det skäl att se allvarligt på den händelse som inträffade den 20 oktober 1999 då T.K-P. förmåddes att följa med till bankkontoret. Det har dock varit fråga om ett händelseförlopp som inom ramen för M.H:s anställning hos kommunen har varit av engångskaraktär. Av vad som framkommit i målet i övrigt framgår inte annat än att M.H. har varit en rutinerad boendestödsassistent med en ganska lång erfarenhet som arbetstagare inom psykiatrivården. Det har inte heller framkommit att klagomål från vårdtagare tidigare har riktats mot honom på grund av hans sätt att förhålla sig till sina klienter. Det skall även anmärkas att M.H. faktiskt kom att arbeta kvar som boendestödsassistent hos kommunen i närmare ett år efter de nu aktuella händelserna innan kommunen fick kännedom om dem. Inte heller under denna tid har såvitt framkommit i målet någon händelse inträffat som medfört att det funnits anledning att rikta kritik mot M.H. på grund av hans sätt att sköta arbetet som boendeassistent hos kommunen.

Sammantaget finner Arbetsdomstolen att den i och för sig allvarliga händelsen den 20 oktober 1999 inte kan anses vara av en sådan karaktär att kommunen har haft rätt att dra slutsatsen att M.H. var olämplig för fortsatt anställning hos kommunen. Under sådana förhållanden hade inte förelegat ens saklig grund för en uppsägning av M.H..

Skadeståndsfrågan

Med det ställningstagande som gjorts i det föregående bör kommunen förpliktas att utge såväl ekonomiskt som allmänt skadestånd till M.H.. Beträffande det ekonomiska skadeståndets storlek råder det inte tvist i Arbetsdomstolen. Vid bestämmande av det allmänna skadeståndet bör beaktas att M.H:s handlande har varit värt att kritisera även om det inte kunnat motivera vare sig ett avskedande eller en uppsägning. Det kan emellertid konstateras att det av M.H. yrkade allmänna skadeståndet är förhållandevis lågt jämfört med vad som kan utgå i tvister rörande olaga avskedande. Arbetsdomstolen anser att det saknas skäl att sätta ned det allmänna skadestånd som tingsrätten har bestämt.

Rättegångskostnader

Vid denna utgång skall Göteborgs kommun som tappande part förpliktas ersätta M.H:s rätthjälpkostnader i Arbetsdomstolen.

Domslut

1. Arbetsdomstolen fastställer tingsrättens domslut.
2. Arbetsdomstolen fastställer enligt rättshjälpslagen ersättningen åt Per Söderberg för det biträde han lämnat M.H. i Arbetsdomstolen till åttiofemtuseniohundratio (85 910) kr, varav 60 300 kr för ombudsarvode, 17 760 kr för tidsspillan och 7 850 kr för utlägg.
3. Arbetsdomstolen förpliktar Göteborgs kommun att betala kostnaderna för M.H:s rättshjälp i Arbetsdomstolen med åttiofemtuseniohundratio (85 910) kr enligt den närmare fördelning mellan staten och kommunen som Rättshjälpsmyndigheten bestämmer.

Ledamöter: Michaël Koch, Anna Middelman, Karin Isacsson, Peter Ander, Anders Hagman, Hans Wahlström och Leif Åkerblom. Enhälligt.

Sekreterare: Tommy Larsson

Tingsrättens dom (ledamöter: Gerd Möllers, Gunnar Gladh och Kavita Bäck Mirchandani)

BAKGRUND

M.H. var sedan maj 1997 tillsvidareanställd som boendestödsassistent vid stadsdelsförvaltningen Majorna i Göteborg (SDF Majorna). Dessförinnan arbetade han som skötare vid Lillhagens sjukhus. Han har varit anställd inom Göteborgs kommun sedan januari 1986.

Den 26 augusti 2000 mottog stadsdelsförvaltningen en anmälan om att M.H. grovt kränkt en vårdtagare. Anmälan avsåg en händelse som inträffade vid ett besök hos vårdtagaren den 20 oktober 1999. M.H. avstängdes från sitt arbete den 29 augusti 2000 med anledning av den aktuella anmälan, varvid en utredning avseende honom inleddes från stadsdelsförvaltningens sida. Utredningen, som kom att ligga till grund för ett beslut om avskedande, baserades på berättelser från sju boendestödsassistenter som arbetat på samma arbetsplats som M.H. M.H. erhöll den 13 september 2000 en underrättelse från Stadsdelsförvaltningen, Göteborgs stad, Majorna, om att arbetsgivaren hade för avsikt att avskeda honom. I underrättelsen angavs att avskedandet berodde på personliga skäl samt att han kunde begära överläggningar om avskedandet. Sådana överläggningar ägde rum den 4 oktober 2000. Vid dessa redovisade arbetsgivaren den händelse som låg till grund för varslet samt andra händelser. Arbetsgivaren menade att det rörde sig om medveten misskötsel från M.H:s sida som innebar skada för arbetsgivaren, att det förelåg saklig grund för avskedande med omedelbar verkan på grund av att förtroendet för M.H. var förbrukat samt att man hade för avsikt att fullfölja avskedandet. M.H. avskedades skriftligen samma dag.

YRKANDEN M M

M.H. har yrkat att tingsrätten förpliktar Göteborgs kommun (Kommunen) att till honom utge

dels ekonomiskt skadestånd med sammanlagt 502 400 kr, avseende 32 månadslöner à 15 700 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen på beloppet 15 700 kr från dagen för respektive månadslöns förfallodag, den 27:e i varje månad, tills betalning sker, varvid lönen för perioden den 5 – 31 oktober 2000 förföll till betalning den 27 oktober 2000,
dels allmänt skadestånd med 30 000 kr, avseende kränkning, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning, den 5 januari 2001, tills betalning sker.

Kommunen har bestritt yrkandena, men har vitsordat ränteyrkandet avseende det allmänna skadeståndet som skäligt i och för sig. Varken sättet att beräkna det ekonomiska skadeståndet eller ränteberäkningen av detta har vitsordats. Kommunen har såsom skäligt i och för sig vitsordat ett ekonomiskt skadestånd beräknat på ett belopp som per månad motsvarar en månadslön på 15 700 kr med avdrag för andra inkomster. Såsom skälig ränta på det ekonomiska skadeståndet har vitsordats ränta från delgivningsdagen av stämningen eftersom ekonomiskt skadestånd skall utges som en

engångssumma och inte löpande. Storleken på det allmänna skadeståndet har inte vitsordats.

För det fall tingsrätten skulle finna att grund för avskedande inte har förelegat, men väl saklig grund för uppsägning har Kommunen yrkat att det ekonomiska skadeståndet jämkas jämlikt 13 § lagen om anställningsskydd (LAS) samt att det allmänna skadeståndet skall nedsättas helt.

M.H. har bestritt att det föreligger skäl för jämkning.

Kommunen har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

M.H. har som grund för sin talan anfört följande. M.H. har avskedats från sin anställning utan saklig grund. Han har inte grovt åsidosatt sina åligganden gentemot arbetsgivaren. Det har inte heller förelegat saklig grund för uppsägning av honom. Han har därför rätt till skadestånd. Kommunen har utsatt honom för en allvarlig kränkning genom att avskeda honom. Han har inte innan avskedandet ägde rum erhållit någon varning från Kommunens sida.

Kommunen har som grund för sin talan anfört följande. Laga grund för avskedande har förelegat. Om tingsrätten skulle finna att så inte varit fallet har i vart fall saklig grund för uppsägning förelegat. Laga grund för avskedande har förelegat eftersom den händelse som låg till grund för avskedandet innebar tvång. Dessutom hade det förekommit långvarig misskötsamhet från M.H:s sida. Saklig grund för uppsägning har förelegat på grund av samma händelse samt det förhållandet att M.H. gjort sig skyldig till långvarig misskötsamhet. Misskötsamheten har bestått i följande. M.H. har varit aggressiv och uttalat hot och kränkande tillmälen mot såväl sina arbetskamrater som vårdtagare. Han har brutit mot sitt anställningsavtal och Kommunens arbetspolicy. Han har varit opålitlig vid genomförandet av sina arbetsuppgifter. Han har gjort sig skyldig till grova sexuella anspelningar och även grova sexuella trakasserier av sina arbetskamrater. Det föreligger skäl att nedsätta det allmänna skadeståndet på grund av vad som förevarit innan M.H. skiljdes från tjänsten.

M.H. har sakframställningsvis anfört följande. Han har varit anställd inom Kommunen sedan år 1986. I början arbetade han som underskötare och mentalskötare på Lillhagens sjukhus. Före år 1986 arbetade han som vårdare på samma sjukhus och även på Vasa sjukhus och Sankt Jörgens sjukhus. Hans första anställning ägde rum år 1977. Han har aldrig mottagit några anmärkningar tidigare och har haft goda vitsord från sina arbetsplatser. Han anses ha en talang för yrket genom sin goda patientkontakt, professionalism och sitt intresse för yrket och patienterna. Han anställdes inom SDF Majorna som boendestödsassistent den 1 maj 1997. Anställningen var en tillsvidareanställning. Han erhöll anställning på grund av att han var välmeriterad. De arbetsuppgifter som han anställdes för var nya för stadsdelsnämnderna och hade tillkommit på grund av psykiatrireformen i början av 1990-talet. SDF Majorna hade inte den nödvändiga kunskapen att ta hand om de personer som genom reformen slussades ut i samhället från

olika institutioner. Det förelåg inte någon styrning uppifrån av organisationen. Inte heller fanns det någon vårdideologi eller kompetens att handha de nya uppgifterna inom Kommunen, utan varje stadsdelsnämnd fick lösa uppgiften efter egen förmåga. De flesta av vårdtagarna klarade inte av ett eget boende och hade behov av stöd. I Majorna fanns det cirka 70 personer med psykiska funktionshinder, varav 20 stycken befann sig på behandlingshem och resterande bodde i stadsdelen. Ungefär 30 stycken av de senare var i behov av nästintill daglig tillsyn. Det var personer som led av bl.a. psykos, panikångest eller schizofreni eller hade en borderlineproblematik.

Verksamheten med boendestöd startades upp i Majorna våren 1996 och det anställdes 16 eller 17 boendestödsassistenter. Chef för dem var A-L.G. Hennes kontor fanns emellertid i en annan del av Majorna och boendestödsassistenter fick i stort sett, bortsett från besök någon gång i veckan, klara sig på egen hand. Det fanns inga riktlinjer för verksamheten och inte heller någon arbetsbeskrivning. De direktiv som fanns var mycket allmänt hållna och bestod bl.a. av en avskrift av lagtexten. Regler för vem som var ansvarig för mediciner, om man fick låna ut pengar till vårdtagare eller ens om hur ofta man skulle städa fanns t.ex. inte. I stort sett fick boendestödsassistenter lita till sitt eget omdöme för utförande av uppgifterna. Arbetsplatsen var att beteckna som ”flummig” och det var inte bestämt vare sig vad man skulle göra eller vem som skulle utföra vad. Metoder och arbetssätt improviserades fram inom gruppen genom diskussioner mellan boendestödsassistenterna.

A-L.G. var kvar som chef för boendestödsgruppen fram till september 1999. Hon var att betrakta som en svag chef med en alltför hög arbetsbörda, som ledde till ofta förekommande sjukskrivningar under åren 1998 och 1999. Under år 1999 var hon exempelvis sjukskriven från mars/april till september. Detta innebar att arbetsplatsen i praktiken var utan chef under år 1998 och större delen av år 1999 tills A.J. tillträdde. A.J. arbetade fram till årsskiftet 1999/2000 och arbetsplatsen var därefter ånyo utan chef fram till april 2000 då K.W. tillträdde som chef för boendestödet. Det fanns under långa perioder således ingen chef för boendestödsassistenterna att vända sig till när det uppstod frågor om arbetsuppgifterna m.m. Under den tid då arbetsplatsen varit chefslös blev två av boendestödsassistenterna, A.E. och E.N., ett slags informella chefer. Dessa innehade inte den för chefer erforderliga kompetensen. Situationen med två informella chefer ledde till konflikter inom gruppen med revirtänkande som följde. Personalen kom att delas upp i två läger. Oenighet uppstod t.ex. i fråga om vem som skulle göra vad och om man skulle gå ensam eller vara två personer (s.k. parallellgång) när man besökte vårdtagarna. Från enhetschefen hade direktiv utgått att det räckte med en person, utom i vissa undantagsfall. De informella cheferna ansåg emellertid att det var obligatoriskt med parallellgång. M.H. var frispråkig och sade ifrån i de fall där han inte höll med. Detta innebar att han kom i konflikt med de informella cheferna och de boendestödsassistenter som höll med dessa om att det alltid förelåg behov av två boendestödsassistenter vid besök hos vårdtagare. M.H. åtog sig ibland extra arbetsuppgifter gentemot vårdtagarna. Han framstod som självständig vilket retade de informella

cheferna. Arbetet som boendestödsassistent innebär stora psykiska påfrestningar. En av vårdtagarna, T., var särskilt svår. M.H. var den enda inom boendestödsgruppen som hade kompetens för att hantera henne. Han blev också T:s kontaktman. Det fanns två tjänstebilar för boendestödsassistenterna, men inte några parkeringsplatser till dessa. Bilarna fick parkeras där det fanns en ledig parkeringsplats och det ledde ofta till parkeringsböter. Det fanns en överenskommelse om att, för det fall man inte kunde hitta en parkeringsplats, någon av dem som bodde i Majorna skulle ta med sig bilen hem på kvällen så att man på detta sätt skulle kunna undvika parkeringsböter. Några regler för användningen av mobiltelefoner fanns inte och det var vanligt att dessa användes även för privata samtal.

M.H. drabbades av personliga problem under år 1999 då hans dåvarande flickvän blev psykiskt sjuk och gjorde slut med honom under en manisk fas sommaren 1999. Brytningen innebar att M.H. själv blev helt sjukskriven för depression i augusti 1999. Han berättade för A-L.G. hur hans privata situation såg ut. Från september 1999 var han sjukskriven på halvtid. I november 1999 begick den förra flickvännen självmord, vilket tog honom väldigt hårt och han genomgick en sorgprocess. Han blev sjukskriven på halvtid med diagnosen reaktiv depression. Arbetsgivaren var medveten om detta förhållande och han hade samtal med A.J. om detta. M.H. mådde således dåligt under år 1999 och år 2000, men fick inte något erbjudande om hjälp och stöd från arbetsgivarens sida. Inte heller erhöll han något stöd från arbetsledningen i form av erbjudande om terapi, krissamtal eller liknande.

I oktober 1999 gick han på ett rutinbesök på avtalad tid till T:s bostad. T. var skyldig honom pengar, men påstod sig inte ha några när han krävde henne på betalning. Han begärde då att T. skulle bevisa att så verkligen var fallet genom ett kontoutdrag. T. var nämligen inte pålitlig och M.H. var övertygad om att hon hade medel att återbetala skulden till honom. Det visade sig emellertid att T. hade talat sanning. Även efter denna händelse, som ligger till grund för avskedandet, fortsatte han att vara T:s kontaktman. T. anmälde inte händelsen och hade inte heller tyckt att händelsen var konstig. M.H:s agerande var kanske mindre lämpligt men T. fann det uppenbarligen inte så allvarligt.

Den inlaga med uppgifter om att han skulle ha kränkt arbetskamrater och vårdtagare och som Kommunen angett som skäl för hans avskedande är inte undertecknad, dess författare och uppgiftslämnare är anonyma och den är inte daterad. Han har inte hotat sina arbetskamrater eller varit aggressiv mot dem. Han har inte druckit alkohol med någon vårdtagare i tjänsten. Inte heller har han hotat att avliva T:s katter. Han har inte heller varit opålitlig eller på annat sätt betett sig olämpligt på det sätt som Kommunen påstår i inlagan. Ett visst mått av egna bedömningar avseende en vårdtagares stödbehov får anses ingå i arbetet som boendestödsassistent. En sådan bör tala om vad man lägger märke till i den mån det kan inverka på vårdtagarens behandling eller liknande. Han har fått tillstånd att ta med tjänstebilen hem till sig och parkera den där. Han har inte framfört sexuella anspelningar. Däremot förelåg det en jargong på arbetsplatsen där sexuella uttryck användes mellan arbetskamraterna.

M.H. avstängdes från sitt arbete den 29 augusti 2000 och som skäl därför anfördes att han sexuellt trakasserat arbetskamrater. Den 13 september 2000 varslades han om avskedande på grund av personliga skäl. Enligt protokollet från överläggningen den 4 oktober 2000 med anledning av varslet var skälet till hans avskedande medveten misskötsel från hans sida. Före den 29 augusti 2000 hade han inte fått någon varning avseende vad som lagts honom till last. Han har emellertid erhållit en erinran i juni 2000 avseende en enstaka händelse, som dock inte har legat till grund för avskedandet. Avskedandet kom som en chock för honom. Han kan i några fall ha betett sig mindre lämpligt, men det har varit fråga om bagatellartade förseelser som inte inneburit att han grovt åsidosatt sina åligganden gentemot arbetsgivaren. Under sommaren 2000 gick han t.ex. hem tidigare från arbetet någon dag. Utredningen som låg till grund för avskedandet har skett helt bakom ryggen på honom och i en situation där arbetskamraterna var uppdelade i två läger. Avskedandet har lett till att han har blivit deprimerad och han var sjukskriven med diagnosen reaktiv depression under perioden den 21 september till den 15 december 2000. Därefter försökte han studera, men blev den 1 mars 2001 återigen sjukskriven på grund av reaktiv depression. Han är sjukskriven till den 14 november 2001. Hans sjukpenning uppgår till cirka 12 000 kr i månaden brutto.

Kommunen har sakframställningsvis anført följande. M.H. har arbetat som boendestödsassistent för vårdtagare med mental ohälsa som har varit i behov av rehabilitering för att åter kunna fungera i samhället. En boendestödsassistent är att betrakta som vårdtagarens ”extra jag”, som samhällets och kommunens representant samt som vårdtagarens länk till samhället. Boendestödsassistenten skall vara en norm för hur vårdtagaren bör fungera. M.H. har brutit mot denna. Han tilltvingade sig den 20 oktober 1999 tillträde till en vårdtagares bostad. Innan dess hade han tvingat henne att avliva två katter och lånat henne 500 kr för att kunna betala avlivningen. Katterna begravdes inte utan togs med hem. M.H. har därefter krävt att vårdtagaren, T., skulle betala tillbaka lånet. Detta har förmodligen skrämt henne. Hon ville inte att han skulle komma in i hennes lägenhet och hade tagit bort handtaget på ytterdörren för att förhindra inträde. M.H. ryckte då bort ett handtag från en annan dörr, monterade handtaget på hennes lägenhetsdörr och tog sig på så sätt in i lägenheten. Därefter tvingade han T. ned till en bil och att följa med i bilen till en bank för att hon där skulle bevisa för honom att hon inte hade några pengar att återbetala lånet med. Anledningen till att någon anmälan inte gjordes var att arbetsgruppen saknade en chef som kunde ta emot en anmälan. I stället försökte gruppen hantera situationen på egen hand. Kommunen fick kännedom om händelsen först efter det att K.W. tillträtt som chef för boendestödet. På försommaren 2000 hade M.H. utsatt en av sina arbetskamrater för hot, vilket ledde till att han fick en erinran. Efter detta kom fler och fler ur gruppen och berättade för K.W. om olika problem. Det framkom att det fanns en källa till oro i gruppen, nämligen M.H. Vid ett samtal med R.B. i augusti 2000 berättade denne om händelsen med T. för arbetsgivaren. Tre dagar därefter avstängdes M.H. och en utredning påbörjades. 17 dagar senare inleddes avskedandeförfarandet.

Den misskötsamhet som M.H. har gjort sig skyldig till har varit grov och långvarig. Han har kränkt arbetskamrater och vårdtagare. Han har haft ett hotande och aggressivt beteende och har varit oförmögen att hantera våldsamma situationer. Det har funnits vårdtagare som kunde bli våldsamma. M.H. har varit opålitlig. Han har underlåtit att fullfölja arbetsuppgifter och har ställt upp egna behandlingsplaner. Han har trakasserat sina arbetskamrater sexuellt. M.H. kan inte ha varit omedveten om de regler som gällde på arbetsplatsen. I boendestödsassistenternas kontor fanns en pärm med ett policydokument, ”Detta gör vi inte”, som de anställda förväntades efterkomma. Man fick bl.a. inte dela ut mediciner, gå ensam till nya vårdtagare eller avliva djur. Vidare fanns regler för hur man skulle förhålla sig till resa i tjänsten, hur man skulle agera i akuta situationer som vid överfall m.m. Policydokumentet hade arbetats fram gemensamt av boendestödsassistenterna. Dokumentet fanns i pärmen vid tiden för händelsen med T. (hösten 1999). Regler som kom uppifrån fick tolkas av arbetsledningen eller arbetsgruppen.

Det av M.H. yrkade ekonomiska skadeståndet är felaktigt beräknat. Skadestånd för avskedande skall avse faktisk förlust, men får aldrig, enligt 39 § LAS, överstiga ett belopp motsvarande ett visst antal månadslöner. Skadeståndet skall jämkas med inkomster som har erhållits under den aktuella tidsperioden. M.H:s uppgifter om sjukpenningens storlek och sjukskrivningsperioderna vitsordas. Ekonomiskt skadestånd bör inte omfatta belopp som tar sikte på framtiden och som inte har förfallit till betalning. Någon skada föreligger inte ännu för framtiden. M.H:s maximala ersättning för ekonomiskt skadestånd kan uppgå till 32 månadslöner, men detta är helt avhängigt av om han får arbete eller inte. I fråga om det allmänna skadeståndet bör ersättningen för kränkning inte vara så hög som M.H. har yrkat. Kommunen hade befogad anledning att agera på det sätt som har skett, dvs. att avskeda honom. Det fanns skäl för avskedande.

DOMSKÄL

M.H. har hörts under sanningsförsäkran. Vittnesförhör har hållits på M.H:s begäran med O.H., L.L., A.J. och A-L.G., på båda parternas begäran med G.B., L.J. och T.K-P. samt på Kommunens begäran med D.O., S.L., A.E., R.B., M.R.D., E.N., A.L. och K.W. Kommunen har som skriftlig bevisning åberopat dokumentet ”Detta gör vi inte”.

Förhållandena på arbetsplatsen

Av utredningen i målet framgår följande. När ansvaret för att ta hand om de psykiskt funktionshindrade lades över på kommunerna fanns inte någon större erfarenhet av sådant arbete inom Kommunen, eller i vart fall inte inom SDF Majorna. Arbetet som boendestödsassistent för dessa vårdtagare innebar en stor skillnad mot kontakten med de personer som var i behov av hjälp från hemtjänsten. Detta innebar att det krävdes en stor insats av såväl de anställda som av deras chefer. Till stöd för hur verksamheten skulle bedrivas fanns i stort sett enbart lagens regelverk. Inom SDF Majorna fick man således själv

ställa upp regler för hur arbetet rent praktiskt skulle bedrivas. Förhållningssättet ändrades efter hand och olika åsikter om hur saker och ting skulle utföras fanns bland boendestödsassistenterna. A-L.G. har därvid uppgett att olika personer i gruppen strävade åt olika håll och att konflikter inte var en ovanlig förekomst på arbetsplatsen, där diskussionerna var högljudda. Någon styrning uppifrån eller några generella ramar för hur arbetet skulle bedrivas fanns inte, bortsett från att arbetet syftade till att få den enskilda vårdtagaren att fungera i samhället efter sina egna förutsättningar. Biståndet kunde t.ex. gå ut på att hjälpa vårdtagaren att laga mat, planera inköp, gå ut på stan eller involvera sig i olika aktiviteter m.m. Varje enskild vårdtagares behov av stöd och hjälp utformades därvid i samråd med sjukvården.

Boendestödsassistenterna hade sin lokal på Stenklevsgatan i Majorna medan chefen för enheten hade sin arbetsplats på Kustgatan, en gata belägen i en annan del av stadsdelen Majorna. De hade fram till mitten av år 1999 en chef (A-L.G.) som dels från slutet av år 1997 enligt egen uppgift hade en alldeles för stor arbetsbörda, dels ofta var sjukskriven. Frånvaron av ett starkt chefskap ledde till att gruppen i mångt och mycket lämnades på egen hand och fick för mycket eget ansvar. I denna situation tog ett par av boendestödsassistenterna, A.E. och E.N., på sig rollen som inofficiella chefer och ledare för boendestödsgruppen. Denna deras ställning och åsikter i olika frågor accepterades dock inte av samtliga i boendestödsgruppen. När boendestödet i oktober 1999 fick en mer aktiv chef (A.J.), i vars uppdrag det ingick att undersöka situationen på Stenklevsgatan och hur personalen utförde sina uppgifter, och som infann sig dagligen i boendestödets lokaler, ifrågasattes hennes ledarskap öppet av stora delar av personalen. De som inte intog en negativ inställning till den nya chefen blev kritiserade av de andra och vissa av dem kunde inte heller stå emot det tryck som majoriteten inom gruppen på detta sätt utsatte dem för. M.H. var en av dem som var positiv till den nya chefen.

Händelsen den 20 oktober 1999

Förutom M.H. har G.B., T.K-P. och R.B. hörts avseende denna händelse. Av de tre vittnena var inte R.B. närvarande, utan hans iakttagelser, bortsett från hämtandet av ett dörrhandtag, baserar sig uteslutande på uppgifter som T.K-P. lämnat till honom vid ett senare tillfälle.

Upprinnelsen till händelsen har ostridigt varit avlivandet av T.K-P:s katter. Det har inte av vare sig M.H:s eller T.K-P:s uppgifter framkommit att något tvång från den förres sida skulle ha legat till grund för beslutet att avliva dessa. T.K-P. har härvid berättat att situationen med katterna, varav den äldsta inte var rumsren, hade blivit ohållbar och att hon tagit upp frågan med M.H. samt att denne hade ansett att det var bäst att avliva dem. Efter viss betänketid hade hon bestämt sig för att detta vore den bästa lösningen och att det borde ske med hjälp av en veterinär. Hon åkte tillsammans med M.H. och G.B. med katterna till veterinären. T.K-P. har vidare berättat att hon före besöket ringt till veterinären och fått uppgift om vad det kostade och att hon först sedan katterna hade avlivats förklarade att hon inte hade några pengar

att betala med och att hon då fick låna av M.H. M.H. har uppgett att anledningen till att han lånade henne pengar var att han var bekant med veterinären och att han hyste vissa tvivel om att hon, som var opålitlig i fråga om pengar, skulle komma att betala om hon fick ett inbetalningskort. Han bestämde sig därför för att betala för avlivningen och ta besväret med att indriva fordringen hos henne i stället för att överlämna det åt veterinären. Tingsrätten finner ingen anledning att ifrågasätta M.H:s och T.K-P:s uppgifter i denna del.

Beträffande vad som hände den 20 oktober 1999 framgår till en början följande. T.K-P. var en vårdtagare hos vilken det gjordes dagliga besök. Hon gick på starka lugnande mediciner och det hade tidigare förekommit en del incidenter i samband med sängrökning i hennes lägenhet. Vid det aktuella tillfället, som ägde rum någon dag efter pensionsutbetalningarna, kom M.H. och G.B. till T.K-P:s lägenhet. De kunde därvid konstatera att dörrhandtaget var borttaget, varför M.H. gick och hämtade ett dörrhandtag från en dörr på expeditionen och satte fast det på dörren. De gick därefter tillsammans in i lägenheten, varvid T.K-P. ilsket bad dem gå därifrån och slängde föremål mot dem. Såväl M.H. som G.B. stannade emellertid kvar i lägenheten mot hennes vilja. T.K-P. var arg och upprörd över deras intrång. M.H. påminde henne om att hon var skyldig honom pengar. T.K-P. förklarade att hon inte hade några pengar kvar, vilket M.H. inte trodde på. Detta ledde till en diskussion som utmynnade i att det beslutades att de tre tillsammans skulle bege sig till en bank och begära ett kontoutdrag som utvisade T.K-P:s ekonomiska situation. Detta skedde också.

G.B. har beträffande händelsen uppgett att M.H. ”tog sig in” i lägenheten och ”fick med sig” T.K-P., som började gråta, ut ur den och att hon upplevde det som att M.H. tvingade T.K-P. att följa med till banken. G.B:s berättelse har varit mycket kortfattad och, till skillnad från såväl M.H:s som T.K-P:s berättelser, nästan helt utan detaljer. Hon har inte heller lämnat några uppgifter om sin egen roll eller agerande vid tillfället i fråga. T.K-P. har å sin sida berättat att det var G.B. som kom med förslaget att man skulle åka till en bank för att genom ett kontoutdrag eller liknande bevisa att det inte fanns några pengar samt att G.B. var den som hade talat om att det fanns i vart fall en öppen bank man kunde åka till. Hennes uppgifter skiljer sig härvid i vissa delar från M.H:s beträffande vem som föreslog att de skulle åka till just banken belägen i Östra Nordstan. Däremot synes det genom deras uppgifter vara klarlagt att alla tre var involverade i diskussionen om vilken bank man skulle åka till för att T.K-P. skulle bevisa att hon inte hade några pengar kvar på sitt konto och således inte kunde återbetala sin skuld till M.H.

Av utredningen framgår inte entydigt huruvida M.H. eller G.B. knackade på dörren till lägenheten innan de, på vad som uppenbarligen var M.H:s initiativ, gick in i den. M.H. har uppgett att han knackade på dörren medan T.K-P. har förnekat att så skedde. Det får emellertid anses vara klarlagt att det förhållandet att de tog sig in i lägenheten utan tillstånd upprörde T.K-P. och att situationen inne i lägenheten i vart fall till en början var känsloladdad. Såväl M.H. som T.K-P. har härvid berättat att hon var så upprörd att M.H. tog tag i henne och bad henne lugna ned sig. G.B. har berättat att T.K-P. grät.

Situationen har därefter uppenbarligen blivit lugnare och gjort det möjligt att diskutera fram till en lösning i fråga om vad som borde göras för att M.H. skulle tro T.K-P:s uppgifter om bristande betalningsförmåga.

Att T.K-P. tagit illa vid sig av händelsen framgår dels av hennes egna uppgifter, dels av vad hon vid ett senare tillfälle berättat om händelsen för R.B. Enligt honom var hon mycket upprörd och skulle ha sagt att hon tänkte stämma M.H. R.B. har emellertid även förklarat att det i fråga om vårdtagare som T.K-P. förekom otroliga svängningar i humöret och att den som den ena minuten betraktades som en fiende kunde vara en vän i nästa. T.K-P. har förklarat att hon inte anmälde händelsen dels för att hon befarade att ingen skulle tro henne, dels att hon ville ha kvar M.H. som sin kontaktperson. Ostridigt i målet är också att M.H. kvarstod som hennes kontaktperson även efter händelsen. T.K-P. har uppenbarligen inte bedömt händelsen allvarligare än att hon ville ha fortsatt stöd från M.H:s sida.

Påståendena om kränkningar av och hot mot arbetskamrater och vårdtagare samt om opålitlighet och misskötsel av arbetsuppgifterna

Särskilt om sexuella anspelningar och trakasserier

Tingsrättens bedömning

Kommunen har gjort gällande att den händelse som utspelade sig den 20 oktober 1999 var laga grund för avskedande eftersom den var av allvarlig art och innebar tvång och allvarlig misskötsamhet från M.H:s sida.

Bakgrunden till händelsen är som ovan nämnts avlivandet av T.K-P:s katter. Tingsrätten finner inte att en boendestödsassistent som, efter en vårdtagares begäran om stöd från denne vid avlivande av husdjur, villfar en sådan begäran kan anses ha gjort sig skyldig till en klandervärd handling i och för sig. Det bör därvid beaktas att boendestödsassistenterna är vårdtagarnas stödpersoner och att stöd från en sådan kan behövas just när det är fråga om att skiljas från ett kärt husdjur. Det är i målet inte heller utrett att det vid den aktuella tidpunkten förelåg ett uttryckligt förbud för boendestödsassistenterna mot att vara behjälpliga i sådant hänseende. Däremot får det anses ha varit mindre lämpligt av M.H. att låna ut pengar till vårdtagaren för att bekosta avlivningen. Situationen har emellertid skiljt sig från en vanlig lånetransaktion på det sättet att både de närvarande boendestödsassistenterna ställdes inför faktumet att vårdtagaren inte kunde betala för utfört arbete. Även om det hade varit önskvärt att M.H. låtit bli att låna ut pengar och i stället låtit veterinären stå risken att fakturan inte betalades får hans handlande under de aktuella förhållandena anses vara i viss mån ursäktligt.

Det har genom flera vittnesmål, även sådana där vittnet uppenbarligen varit negativt inställt till M.H., framkommit att T.K-P. inte var helt pålitlig i fråga om pengar och hade svårt att skilja på vad som var hennes och vad som tillhörde andra. Av vad såväl M.H. som T.K-P. själv har berättat framgår att hon hade lovat att betala tillbaka kostnaderna för veterinärbesöket inom loppet av ett par dagar, att så inte skedde och att tiden gick. Med hänsyn till att T.K-P. uppenbarligen hade vissa svårigheter att göra rätt för sig kan det inte anses klandervärdt att hennes boendestödsassistent, som ju även skulle fungera som samhällets norm för henne, utsatte henne för en rimlig press att fullfölja sitt åtagande. Frågan är då om sättet det skedde på var lämpligt eller inte.

Händelsen den 20 oktober 1999 synes ha utspelat sig i samband med boendestödsassistenternas dagliga besök hos T.K-P. Det som talar för att det hela började som ett vanligt rutinbesök är det förhållandet att M.H. inte var ensam när han tog sig in i lägenheten och att G.B. var närvarande under hela händelseförloppet.

Det är ostridigt i målet att boendestödsassistenterna inte normalt hade rätt att gå in i lägenheterna utan vårdtagarnas tillstånd. T.K-P. har uppgett att hon såg intrånget som en integritetskränkning och uppfattade hela situationen som mycket obehaglig samt att hon upplevde det som både positivt och negativt att behöva bevisa att hon inte hade några pengar.

Tingsrätten anser att det rent allmänt är att betrakta som olämpligt av en boendestödsassistent att utan lov bereda sig tillträde till en vårdtagares bostad. När det gäller T.K-P. kan det emellertid ha funnits visst fog för ett sådant handlande. Av utredningen i målet framgår nämligen att hon gick på starka nervlugnande mediciner som hon kombinerade med alkoholintag, att hon var kedjerökare och att det inträffat ett antal incidenter med eldsvåda som följd när hon somnat med tända cigaretter. Vidare hade hennes stödbehov bedömts vara sådant att det påfordrade dagliga hembesök hos henne. M.H. har också uppgett att han inte visste vad som pågick innanför dörren och inne i lägenheten. Skäl att ifrågasätta den uppgiften föreligger inte.

Handlandet har inneburit ett intrång i T.K-P:s personliga integritet och har av naturliga skäl gjort henne upprörd. Tingsrätten anser emellertid att man vid en bedömning av integritetskränkningen måste beakta att – även om målet alltid måste vara att upprätthålla en hög integritet för vårdtagarna – det här varit fråga om en person som trots allt bedömts vara i behov av stöd och bistånd bl.a. i form av dagliga hembesök och att därför i ett fall som detta ett handlande, som hos gemene man är att anse som integritetskränkande, kan vara fullt berättigat i fråga om en person med särskilda stödbehov. Även G.B. gick in i lägenheten utan lov. Det har inte på något sätt framkommit att hon bedömt situationen på annat sätt än M.H. och aktivt motsatt sig att de tog sig in i lägenheten utan lov. Med hänsyn härtill anser tingsrätten att handlandet, om än objektivt olämpligt, haft visst fog för sig med hänsyn till hos vem boendestödsassistenterna beredde sig tillträde.

Däremot anser tingsrätten att M.H:s ifrågasättande av T.K-P:s påstående om att hon inte hade några pengar är klandervärt. Han borde således ha låtit saken bero därvid och inte begärt att hon skulle bevisa att så var fallet. När det gäller det därpå följande händelseförloppet som ledde till att de båda boendestödsassistenterna tog med sig T.K-P. till en bank för att hon skulle bevisa att det inte fanns några pengar gör tingsrätten följande bedömning. T.K-P. har uppgett att det var G.B. som föreslog att de skulle åka till en bank. Något annat är inte heller visat i målet än att så varit fallet. Tingsrätten finner det därför inte vara styrkt att det var M.H. ensam som var ansvarig för besöket på banken. Inte heller kan det mot bakgrund av utredningen i målet fastslås att något tvång förekom i sammanhanget. Händelsen har uppenbarligen inte heller från T.K-P:s sida bedömts som mer allvarlig än att hon underlät att anmäla saken och behöll M.H. som sin kontaktperson.

Sammanfattningsvis finner tingsrätten att M.H. den 20 oktober 1999 gentemot T.K-P. i vissa delar i och för sig betedde sig på ett olämpligt och omdömeslöst sätt. Det får emellertid anses vara uppenbart att handlandet inte har varit av sådan allvarlig art att han på ett så grovt sätt åsidosatt sina åligganden att det föreligger grund för ett avskedande av honom.

Kommunen har vidare gjort gällande att M.H. i vart fall gjort sig skyldig till långvarig misskötsamhet som tillsammans med händelsen den 20 oktober 1999 utgjort grund för avskedande eller, i vart fall, uppsägning av honom. M.H. skall därvid ha gjort sig skyldig till kränkningar av och hot mot arbetskamrater och vårdtagare, ha uppträtt aggressivt och hotande, ha varit opålitlig vid utförandet av sina arbetsuppgifter, ha kommit med sexuella anspelningar och sexuellt trakasserat sina arbetskamrater samt ha brutit mot sitt anställningsavtal och Kommunens policy.

M.H. har, som framgått ovan, enligt tingsrättens mening uppträtt olämpligt gentemot T.K-P. den 20 oktober 1999. Det får även i målet anses vara visat att han vid ett par tillfällen uttryckt sig på ett aggressivt sätt i telefonsamtal och att han även råkat i gräl med arbetskamrater samt kommit för sent till arbetet vid flera tillfällen. Hans uppträdande har emellertid inte inneburit ett så grovt åsidosättande av hans åligganden att det förelegat grund för avskedande av honom. Beträffande frågan om det har förelegat saklig grund för uppsägning av honom måste det beaktas att ett skiljande från anställningen är ett yttersta alternativ som får tillgripas endast när det inte finns andra möjligheter att råda bot på uppkomna problem. Enligt Arbetsdomstolens praxis krävs att en arbetsgivare som önskar vidta en uppsägning av en arbetstagare på grund av misskötsamhet först gör tillräckliga ansträngningar att komma till rätta med problemen (jfr uttalanden i AD 1996 nr 55 och AD 2001 nr 70). M.H. har inte erhållit någon varning från Kommunens sida avseende det som lagts honom till last. Inte heller har det vidtagits andra åtgärder för att komma tillrätta med de problem som ostridigt har funnits på arbetsplatsen. Det finns inget som tyder på att M.H. inte skulle ha ändrat sitt beteende i de delar som Kommunens påståenden om misskötsamhet har styrkts i målet för det fall han, i stället för att skiljas från

anställningen, fått en allvarlig tillsägelse från arbetsgivaren. En stor del av de problem som uppenbarligen funnits på arbetsplatsen får dessutom anses ha sin grund i bristande arbetsledning från Kommunens sida. Den utredning som legat till grund för skiljandet av M.H. från hans anställning har dessutom i sin helhet baserats på uppgifter från personer som ostridigt stått i ett motsatsförhållande till honom. Under dessa förhållanden har det enligt tingsrättens mening inte förelegat saklig grund för uppsägning av honom.

Sammanfattningsvis anser tingsrätten att Kommunen inte förmått styrka att det funnits vare sig skäl för avskedande eller saklig grund för uppsägning av M.H. Han är därför berättigad till skadestånd från Kommunen.

Skadestandsfrågan

Kommunen har yrkat att storleken av de yrkade skadestandsbeloppen skall jämkas.

I fråga om ekonomiskt skadestånd skall sådant utgå som kompensation för den direkta förlust som uppkommit för arbetstagaren genom lagbrottet. Förlusten skall beräknas till arbetstagarens lön under anställningen minskat med de inkomster som arbetstagaren erhållit under den aktuella tiden. Skadestånd för mistad lön kan dock inte dömas ut med ledning av ett uppskattat belopp som förfaller i framtiden (Lunning, Anställningsskydd, 7:e omarbetade upplagan, s. 470). Tingsrätten är således förhindrad att utdöma ett skadestånd i den del som överstiger det belopp som M.H. faktiskt har förlorat från dagen för avskedandet till dagen för dom i målet. M.H. skall dock förbehållas rätten att yrka ekonomiskt skadestånd för framtida skada på grund av avskedandet.

M.H:s yrkande om ekonomiskt skadestånd skall således bifallas avseende ett belopp om 93 063 kr 24 öre, motsvarande lön för tiden efter avskedandet till dag för dom med avdrag för uppburen sjukpenning, men i övrigt ogillas. Vad gäller ränta på denna ersättning skall beaktas att ersättningen utgår som skadestånd och inte som lön. Ränta skall därför löpa från delgivningens dag på det belopp som motsvarar lön för tiden före delgivning av stämning i målet. I fråga om belopp som motsvarar lön för tiden härefter skall ränta löpa i enlighet med vad M.H. yrkat, dvs. från den 27:e i varje månad (se AD 1977 nr 45).

Kommunen har gjort gällande att det föreligger skäl att sätta ned det allmänna skadeståndet helt på grund av vad som förevarit innan M.H. skiljdes från tjänsten.

Som ovan anförts har tingsrätten inte funnit att de handlingar som Kommunen lagt M.H. till last i fråga om misskötsamhet från hans sida, i den mån Kommunen alls har förmått styrka dem, har varit av sådan art att de tillsammans med händelsen den 20 oktober 1999 utgjort grund för avskedande eller saklig grund för uppsägning. De utgör inte heller skäl för jämkning av det allmänna skadeståndet.

Allmänt skadestånd utgår för att i viss mån gottgöra den kränkning som en arbetstagare som felaktigt avskedats eller uppsagts utsatts för. Kommunen har på grund av uttalanden från en personkrets som stått i ett direkt motsatsförhållande till M.H. och utan att utröna hans egen inställning till de olika anklagelserna avstängt honom från arbetet och därefter avskedat honom. Kommunen har inte, innan avskedandet ägde rum, vare sig påtalat för honom på vilket sätt han misskött sina arbetsuppgifter eller gett honom några som helst möjligheter till rättelse. Kommunens agerande är sådant att kränkningen därigenom blir större än vad som annars kunde vara fallet. M.H. har också drabbats mycket hårt av avskedandet och har i stort sett sedan dess varit helt sjukskriven på grund av depression. Storleken av det belopp som M.H. har yrkat är i sammanhanget relativt blygsamt. Skäl att sätta ned det allmänna skadeståndet föreligger därför inte.

M.H:s yrkande avseende allmänt skadestånd skall därför bifallas fullt ut.

Rättegångskostnader

Tvisten får i huvudsak anses ha gällt frågan om det förelegat grund för avskedande av M.H. eller om det i vart fall förelegat sakliga grunder för en uppsägning av honom. Kommunen har förlorat målet i dessa frågor. Kommunen bör därför ersätta kostnaderna för M.H:s rättshjälp i målet fullt ut. Den av rättshjälpsbiträdet fordrade ersättningen får anses skälig.

DOMSLUT

1. Göteborgs kommun skall till M.H. betala ekonomiskt skadestånd med nittiotretusensexiotre (93 063) kr 24 öre jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen på 16 729 kr 91 öre från den 5 januari 2001, på 15 700 kr från den 27 januari 2001, på 15 700 kr från den 27 februari 2001, på 3 700 kr från den 27 mars 2001, på 3 700 kr från den 27 april 2001, på 3 700 kr från den 27 maj 2001, på 3 700 kr från den 27 juni 2001, på 3 700 kr från den 27 juli 2001, på 3 700 kr från den 27 augusti 2001, på 3 700 kr från den 27 september 2001, på 3 700 kr från den 27 oktober 2001, på 10 100 kr från den 27 november 2001 och på 5 233 kr 33 öre från den 27 december 2001, allt tills betalning sker.
2. Göteborgs kommun skall till M.H. betala allmänt skadestånd med trettiotusen (30 000) kr jämte ränta på beloppet enligt 4 § och 6 § räntelagen från den 5 januari 2001 tills betalning sker.
3. M.H. förbehålls rätten att väcka talan avseende den ytterligare ekonomiska skada som han kan visa har åsamkats honom på grund av Göteborgs kommuns avskedande av honom för tiden efter tingsrättens dom den 10 december 2001.
4. Tingsrätten fastställer enligt rättshjälpslagen Per Söderbergs ersättning till etthundratusenåttahundranittio (100 890) kr avseende arbete. I biträdesersättningen ingår mervärdesskatt med 20 178 kr.

5. Göteborgs kommun skall betala kostnaderna för M.H:s rättshjälp med etthundratusenåttahundranittio (100 890) kr.